

КӨДЭЭ ИШЧИЛЕРГЕ САДЫГ ХАНДЫРЫЛГАЗЫ

сеткен. К. САТ.

[illegible][illegible][illegible]

Черлер аттары шаань бөөр тымылган. Каш-каш чүс чымдарда кижилерин адал чораны черлериниң аттары кым-даа кайы-хамаан чок ескерти алаар эргези чок. Ыңчалаа-даа кандиг-бир удуз болушукнунара. азы ат-сураглыг кижилерге тураскадып, эрге-чагырга органнын шиптирлерин бугулар чер адын ескерти болур.

Тывага Совет эрге-чагырганы тургузар дээш ак дээр бечилерге, чурт иттинин бичилерга удуз кимсе чыкптыглан кызыл парти занпгара адалр болдуруп, шаандакы Хем-Бедирин Кызыл кылдыр алааны кым-даа билдингир. Улусту эрге-чагырга Тывага тилдөө

соонда, 1921 чылда, Таңды Тываынын араттарынын бири үндүслөччи хуралы болган Сут-Бажын партизан-нарынч сураглыг командири С. К. Кочетовтуң ады-биле алаан. Тоөгү-биле холбаткан атчы черлер Тывада ээшт эвес.

Чамдыкта черлерниң чигине адыр ескерти бөөр таарымгалзат кай хей. Чижес кылдыр СФСР-ниң 50 чмыл аттыг сохсохту алыч. Во ажил-агылда сүт-бараан ферманын дугайин солунарга бижик турар. Ашкан сүт-булга Кара-Бууп сүт-бараан фермазы деп бижит турда.

«Успенская правда» солуга Успенская сүт-бараан фермазы деп бижирит. Ону ыңчаар агты алаанын ажык

бар бе? Оң эрти тыва чораз аны ышпак-тыр.

Оон ыңай бир чижек. Автобустарын кайгыла чир чарлап тургаш: «Инка, Данилович, Федор» Зубовка тывапыр чоругуру тобуче чалап тур бис»

Чайгы теве дыпнал тур Дус-Хелду чамдыкта Со-ково деп чарлай берги.

Во черлерниң дузугат рын чүге алавамы? И база өөренип көрке ким.

Черлер аттарын чайгылаар дугайында республикни эрге-чагырга органи-туксий шиптир хүлөөн оң деп болуур мен.

К. ООРЖА

Хайдерияң маадыр-
чоруну болгаш тура-со-
совот кижиле турутуна
даалыа болдуруп турар.
Уругу демосиячкыны
совет хамаатылардан
саыгып чагалаар болгаш
граммалар СЭТА-га көөр
р. Оларда хаы сеткил
ыккышыккы болгаш ба-
чорук илереттинген, ык-
месинден уламчылары
бодуңуң амы-тынын ар-
тып алырын оң дилеп
р.

Хайдер СССР-де ону
е микутула дегтинирне
күз дауалаарына белен
миллион өйнүктөрүн
боргөн. Олар ол дегтимче-
лардай ажил-херектер-
е, чикчээлөөр, Тайбын
дуузуңче акша-хөргөйүн
чидери, күш-ажылча өз-
и эртирери-беле көргү-
туралар. УССР-нин ЭА-
Донецкиде физика-тех-
нология институтунун дур-
га бадуурлээзинин айма-
чылары тускай, медальа
рик дегтимчелерини ха-
лаада маадырлар чоруну
жөндөдери ораддамка-
Тилеп үгөн болгаш
Ч. Хайдерге ол медальа-
тыпсын бээр дээн украин
мемнерини куеалың
айын коллективтин даас-
чы-биле М. Панченко ку-
чаан.

Чагалаарың хей кезини
хөрөмөңөр бижөөн. Бастыя
улуг өг-булусе кижээ бугу-
раага дегтимдер чалың-
чыгың алгаш, Ашхабад-
паркта дилдигиңи маңап
турар деп, Молдавияда он
бир уругларың нези Е. По-
старов бижөөн. Америк эр-
теиниң чинк эвес демосиян
бис шунтуусу дүвүрөөзин
болгаш көргөң-биле көрүп,
тайбың дээш оң хамааты
маадырды чоруну магадап
турар бис. Планетаның шу-
дургу огул чүгүл америк
улус эвес, харым-дла бис
дээш, бистин ажи-төлүсү
дээш бодуңуң кадыкчылын
өргүтүрүр.

Ашхабада Маадыр-е А.
Мухаммедмуродова чагаа чо-
рутка. Бистин өг-булусине
он уруглар болгаш уруглары-
ыстың уруглары алды кизи
бар. Черийн бүтү хөрөмөң-
лери ышкак мен оларга тай-
быны күзөп турар мен. Ы-
чалла-дла. Лайфет-паркта
маадырды чоруну магадап
бис төлөри күзөйүн турар
мен. Бодуңуң уругларың
ый болгаш уругларыңны
уругларың өмүзөөңдөн,
бүтү нелерийн болгаш ка-
лайарың өмүзөөңдөн доктор
Хайдерден ашпашкыны
соксайдыр дилеп, бистин
чуртувуска келзин дээн ча-
лыгала харычларың дил-
дээр мен. Тайбың дээш кады,
ыччалла-дла өскө арга-биле

демосияр бис. Бисти
публикациястың чур-
туруу тайбың дээш
өскө салымкымын
турар. Чикчээ, бастын
левас ай саымыда
фотодуңга элөөн
реңгидиң шылчидиң
рар. Ындың чикчегер
мун-мун. Ындың чай-
ын чылдырыңда-ла
ыңчан туркмен херо
чүртүң камгалаа ф-
га боттарыңны
чүтүдери болгаш
алган акша-хөргөй-
рин тургай.

Эртеменниң кийт-
сеткилдиг болгаш
диг, оң сууларая
дунда бедик сагың
каң дег тура-сорук
Литва СССР-ийн Тайб-
галаалың — коми-
даргазы, Джавахарлал
Аттың шаңдалың Л.
В. Реймерсе медель-
этин администрация-
чыла чедир аядуу-
туу тургаларын хузо-
рун нестөөн доктор
З. Туректин хайыңда-
кип, патриот Хайде-
рин артып калырын
бынын болгаш депи-
чагай хөрөңгө амы-
чүтүдериң илдирың
күтүр бис.

Яролуг чепсекти узуткаар талам-беле АКСИ-тың административияныдан тодаргай бажыныарны кытырын неген, Ак бажыныаң дужунда «тайбың дзеш аштаашкыны» чорудун турар америк астрофизик Чарльз Хайдер.

ЮПИ—СЭТА-ныц телефотозу.

ПЕКНИН. Кыдаттың дуруттуу политикагын консультативтик чөвүлөтүлөсүн Бүткүлмат комитетинин доктормал комитетинин хуралына чүөе чугаалап тура, ККП ТК-ның чыгине секретарынын хүдөлөгөзгө хүсөдөй турар, КУР-нуң КУРчүвүлөтүнүн премьеры Чжао Цзяньамгы үдөе чуртта экономикагын болташ политикагын байдалга үчүөлдөп берген.

«Кыдаттын экономикагын хөгжүтүлгөсүн талаам-биле байыла бир талаамда эки, өчөө талаамда бир талаамда эчөө айтырымлар болса да, оо айтчыла. Биздиң чүрүлүө хөрек кырында бар болганда, нымды үчүөлөшкн боттуг байдалга дүгүжү турар. Соолгу сес чыл дүргүдүндө КУР-нуң ниниң рационал продукттуу ийя катал өскөн, наци-

онал орутаг барык-ла ийя катал улагатка, ол чорук чурттагы чөвүнүң амыралды деленилгич чыгылыш чокка бедин туураының хөречилел турар. Эрткен чылдарда экономиканың «эмнн эртнр изинир» амилче тургустуу чок чораян улагыныкшыны аякып эртнр шыдаа. Амгы үдөе чурттуң экономиказы чоруту хөгжүлгөсүн доктормал болташ дей-дески орууче шилти турар.

Чуртта бар айтырымларга хамаарыштыр чүөе чугаалаш, эртнр чуртташ болууларының болташ таарымыларының айтырымы бирти чөредег кылдыр КУР-ий КУРчүвүлөтүнн премияр демеглөш. Соолгу кат чылдарда чуртка элээн каш барааннарга, ооң итинде аш-чмн продукттарына

такым чөвүнү боттуг орундаларының өздүдөс уламчылап турган. Эрткенр системаның саймаларгай амыралды негес турар болганда, моон соолгар эрткенр турар бар талаам-биле таарыштырылганы уламчылаар.

«Буржуа либерализацияга уду демисел» дугайды айтырыгы чугаалап, ол демисел «чүп пинчилик» болур деп, Чжао Цзянь демеглээн. Ооң-биле холбатмн партиягн удуруга чыгып принциптери сайгырынып чугаалашкан кыда: удуруга чок хоктаал. «Кыдатта байдалдарга коммунисттик партияның талаамын удурутуда чокта чурт анаал сапандар балар» деп, оо онапал демеглөш.

(СЭТА.)

ПРАГА. СЭТА-нын корреспондентчиси Юрий Трушиниң дамычыкы болза: Прагада дүгөн километр чөлдө чехословак-совет найырал аттыг «Тухораз» көлдө аймак-айгый кооперативизм туртта улуу-биле сурагжаан. Оон тарваа шөндериңе ам-даа хар бар, бу чылын чам элөөн ооза-дан, мычалаа-даа кооперативтиң коллективизм чаксы тарылгага шагд-ла белең. Техниканы болгаш урезинерия бөлеткөөн.

КОЛОМБО. Культура бол-
гаш ертем талаа-биле кады
ажаадылжа дугайында со-
вет-лаңки чакырат аразы-
ны дугуржулазы амыд-
ралда чидишкенин күтүс-
тинин турар деп, СЭТА-нын
корреспондентизине Шри-
Ланканын чырыдышкын
министри Равия Викремасин-
ге демделген. Бикши бил-
бес чорукту узуткаарына, өө-
редилгени, эртемни болгаш

культураны дүргөн хөгжүд-
ериге Совет Эвлянденин үе-
лиг дүржүлазы биске оңа
ужур-дузалыг деп, ол дем-
делген.

Национал кадрларын бе-
леткээриге Совет Эвляни-
н Шри-Ланкага кертүп
турар дуааламчымынга сет-
ки ханышкынын Равия
Викремасинге изерткен.
Чүс-чүс лаңкилер Москва-

нын, Ленинградтын, Кие-
тин болгаш совет өскө-
доорайларын дээди өөредиге
черлеринге эртем-билиг че-
лип алган. Амыг узе ола-
чүртүп социал-экономикти
хөгжүдгенин дүргөдери талаа-
биле чомолгерины бот-
тандыры чорударына узу-
салымшкынын киирип турал-
дар.

(СЭТА).

руне даям — кхмер. Найсмилла — Пономпен (600 мун хире чурткакчылыг) хоорай.

Кампучия 1863 чылда бээр Франциянын протектораты болауп турган. А оол соода француз «Индий-кылат эвеледин» чарылаш кезе ашган. Оол составына Вьетнам биле Лос-Кирри киргизилген. Делегейин аймак аймаккын уюунаа япон айдатырар. Кампучияны эжелен алган нар. Ыччалла-лаа 1945 чылда октябрда француз колонизаторлар болуун тергин делан катан тургузуп алган нар. Кампучий патриоттар вьетнам болгаш лаос уулу биле кады Тереон чуртувун хамаарышпас чорут дзеген колда болаут кедартуп уюгениер. Ол демиселди баштай Индий-кылаттын Коммунистын партизаны, а 1951 чылдан бээр, олу бут-кыскайлан үш партияга чарып каан соода — Кампучиянын улусчу-революстуг партиязы (КУРП) уадуртп турган. 1953 чылда Франция Кампучияга хамаарышпас эргени тыпысружуга таварышкан.

Чурт 50—60 чылдарда бут-кыскайлан хөгжүдөөдөй орут-биле чоруп, империя даямге ууду иштиги политиканы чорудуп турган. 1970 чылда, мычан Вьетнамга болгаш Лаоска ууду агрессия даямга чорудуп турган АКШ-тын башкарыгы бербел дуктери Пономпенге куруне эргидилген күткүктү өзү-би-би организастааш, эре-чагырга чалча шериг бөлүгү делан киргизе болгаш оол соода шериг хөдөлгикчилерин Кампучиянын деис-кзорчине шилдеге бергениер.

Кампучий улус КУРП-нун уадуртлаам-биле АКШ-тын интервенциязыга харны кылдыр уауларышкыннын дайынын калбарты берген. Ол 1975 чылда тингелге-биле доозулган. Революциянын идеяларын салдыкчан Пол Поттун-Иенг Саринин бөлүү уадаандаа эре-чагырганы эжелен алган. Олар Кампучияга өлдүрүктү, хымдыкы өзү-чурумну тургусканыар Генюиди 3 миллион кижини ууттап чок кылган. Чурттуу хөгжүдөөдөинен он-он чылды казып откапкан.

Кампучий патриоттар 1978 чылдын декабрыда Кампучиянын национал камгалаалыгн чатгыс аай фронту-эвн тургузуп алгаш, демиселде база катан кедартуп утешпер. Фронт акам-хумаламга Вьетнам-биле быжыг даярлаанын тургузуп, делейинг депшиллагый хей-нин-тинизинга дөткөмчөиян ашылды. Вьетнам улусчу армиялык аки туралчылыгыга дөткиттирген фронтунун чепсектиг күштери 1979 чылдын январь 7-де өлдүрүктү пол-потчу өзү-чурумну дүжүр откапкан. Январ 10-да Кампучия Улус Республиканы чаралаан.

Чурт СССР-нин, Вьетнам-нын болгаш өске-да социалисттик күрөөлөрүнүн дузаы-биле тургустунганын баштайгы ийн чымында-ла ажыл-алгыл хооураалыккыннан, аш-чутуу үнгөн. 1981 чылдын март-май айларда чер-черинг эре-чагырга органиганына болгаш национал хуралга бүтү-нिति сонгудалар болуп эркин-дөлө. Национал хуралдын бирги сессиязынга КУР-нун конституциязын хулаас алган. Эре-чагырганың төп органыры — Күрне чөүлөли болгаш Министрлер Чөүлөли тургустунган.

1981 чылдын майда КУР-нун IV съездин болгон. Ол чурттуу хөгжүдөөдөини колчугу чугула шийтирлер хулаас алган. Чурттуу экономика, социал, култуу-хөгжүдөөдөиниң темпалыг бедекен. 1983 чылда-ла 2 миллион тонна ристи ашкан. Чурткакы чоңуу ашкан чөмөчин кол продуктү-биле хамдырлар арга мында тургустунган. 1984 чылда эргезинде кезде чергерге бооттарына дуза чедирерин 102,5 мун күч-ажымкы бодуктерин организастааша. Ында тараачын ажыл-алгылдын 90 хуузу хаара туттунган. Үлөтүр бұдүрдөгелери демил-орук болгаш автомобиль транспорту аймада турар.

Чоокку үеле КУР-ны экономиказы дөрт принциппи — күрне, коллектив, хулаас болгаш «өг-бүлө» принциппи ге чыгыртып хөгжүтүр. Партия күрне сектору ула ажыл-алгынына кол черилеэин дөшт ону күштөдөлөриниң аргазын тып турар.

«Агитатор» журналда доңгучан очулдурган.)

НЬО-ЙОРК. (СГХА). Советтик саясийтын жетүүдө-
нө айтылганын маңа-
уу эрткен этегерик тол-
к киржикчилеринин ки-
нөгейинин түвүнө турган.
Ужуржымынны совет
итыкы садымд организаци-
яны-биле кады ажалдажы-
ны кылып турар корпора-
ларынн болташ банклар-
нн база СССР-биле садым
уулазынан тударын күзөп
турар америк баудүргөлөр-
дө төлөзөкчилери кириш-
ти.

Вестинг фирмасын СССР-
нн садым-экономикаж ха-
лаазаларынн тударына ма-
лаа сонуурадгыл турган.
Чыгарга доктаамас авес по-
литтикти байдал, совет-ам-
к харылаазалыга тургусту-
рбөр дүшүнүүрүдө чөрүк
ону буттадылар турган.
Ужуржымынн туура
адалаа кылган ийн чуртук
адалаа харылаажаа экли-
н, салды-барааа солдугаа
кегжүй бөрүмөсүнө бүтүрөп
турар бис деп, «М-ин систем»
фирманын корпорациянын
президентин Джон Моухэн
ТА-нын корреспондентиниз-
чугаалаан.

Ужуржымынны чугаа-
шкан айтыргыларынн хой
нн каттыккан баудүргө-
лөрн СССР-ге тургузарына

маамарышкан. СССР би-
АКШ-тын аразында ка-
адалаажылангын чаа хөв-
лөринин тыптын эгелзенин
байыр чедирбисаан, ужу-
жымынныкы киржикчиле-
индг харылаазаларын
жуудей ийн чуртуту кай-
зынга-лаа, ажайыкты совет
америк харылаазаларын
тиз-биле экижидерин уу-
салымынны кирип турган
деп демдөзөкчөлөр.

Ужуржымынны ка-
адалаажылангын жетүүдө-
нө ийн ууруланкычылары б
турган. СССР-нн эконом-
таалам-биле кызып кыяр
ориянын, совет-америк сая-
харылаазаларын майга кө-
нүц талааткачкылары ууру-
ннымынны кылган. Чинг
дээр, Ви-ар-сн корпораци-
нын ууруткучуларынын
рээзи Кэлиба Борк: «СС
биле сая харылаазалар
кабаларты азы калым-
төлөмөлдө кады ажал-
кылып АКШ-нн үнелер
дөр-ажыкларына таары-
пас» деп чугаалаан.

Ыччалажоок кады ажа-
дажылганын, мылгыны сая
харылаазамын калбарты
күзөөн хөрөгиттенинери
АКШ-та хей болуу турган
санал-онал солчутуш
көргүскөн.

И. МАКУРИН

ДЕНИ, (СЭТА) Чуртуду
ахмеддине хамаарыштыр
парламентине болган хуралга
бас чутуалга турган, Ин-
диянын премьер-министри
джаяв Ганди: «Индиянын
халкынын кыялы турган бол-
со, Индия социал-политик
ыйыкшыкынага ууур лаш-
кындаа күштүг ыймыдын
ынчын кылып турар, ынчан-
сыз бодуштузг национал экон-
омиктиг болган политиктиг
хамаарышпас чорувушту
мгалаар хемчегерине алыр
турганга таварышп турар бис-
п меледез. Индиянын
мгалаал кучугун хандылар
тыргыларга каяндж-даа
туралда турбас ужурагуд ден,
Ордалаа Индиянын бир-
и премьер-министри Дж.
руну болгаш алдарыг
литиктиг ажылдакчы И.П.
динчг унденин тургусу
политиказын чайгышыл
уламчылар ден, Р. Га-
ндиге Индиянын халкы
ажыл-чорудалыккың бол-
бир чутула уламчылык
болза адым-түрегит чорук-
те демиселди программалы-
күсүдери, калбак массалы-
кың амьдыралыккың ден
лени бедидери болуп арта-
Национал экономиканы
хождугеринте болгаш биж-
ларыпга, курне сектор
шапкынчыды хажжугурун
индий чонун эрге-ажымы
дүштүрү келер жылда
жигенгелгеске акша-хор-
жиге кире келеткен.

Кампучия XI—XIII үс
алдарда культура хөгжү-
дүсүгөн бекдик дөңсөөлө-
рөгө рагаан. Муруну-Чөөн
оияның эи буругу курту-
яның бирөөсү болур. Бу-
угу культураның кайгым-
кы тураскалы — Ангкор
орой —бо бүтү дөңсөөр-
болуна дөңсөөр чүөк
ордуларының болташ өр-
өлөрүн архитектура тала-
а-биле дыка чараш чыгын
ий комплекси ында быгын
хүннеривиске чедир кам-
уу ттүтүгүн артакан. Хоойу-
угу алы — Кампучия
ус Республика (КУР).
Өлү—181 мүм дөрбөлчүн
аолетром. Чурттакчы чоңу —
миллон хире (1986 чы-
ы-биле алырга) киж. Олар
ңи 90 хууу —кхмерлер. О-
шакш дагылг черия биче
устары —стиенгилер, кха-
длер болташ өскөлөр-даа ба-
чмалар, вьетнамдар, кы-
ттар чуртап турар. Эя-не
иптергей апарган шажы-
агулгези — Муруу Азия
адиоминиң алырмачак да-
лы —хиталаа болур. Ку-

